

היצר הטוב והרע שבאדם

הרמח"ל חוזר על מה שהוא אמר בפרק הקודם, שחייבים להידמות על הערך המוחלט כדי להשתייך לשלמות המוחלטת.

לכן, אדם צריך לכל הפחות להיות בעל נטייה שקולה, שלא יהיה מוכרח לטוב. נראה אחר כך שאחרי החטא הנטייה לא שקולה בדיוק, אבל זה לא מבטל את הבחירה, לא מקלקל את ההידמות.

לעומת זאת, אם אדם היה נוטה לטוב, הוא היה פחות או יותר מוכרח לטוב. זה עצמו מדהים, שלמין האנושי יש בחירה חופשית. אדם יכול לא רק לבחור בטוב ורע, אלא גם להידבק בטוב וברע.

לכן האדם נברא עם שני יצרים, כדי שיוכל להטות את עצמו לאיזה צד שהוא רוצה.

יצר טוב ויצר רע זה לא גוף ונשמה (היצר הטוב הוא הנשמה, אבל היצר הרע הוא לא הגוף).

אולם ודאי ישנה נטייה טבעית, משיכה טבעית אל החומר, ומשיכה אל חלקי הנשמה.

למה לא מספיק לומר שאנחנו מורכבים מגוף ונשמה? למה צריך להוסיף עוד מלאך מיוחד הממונה לפתות בני אדם? למה צריך פיתוי? מספיק שנאבק בין הנטייה החומרית לשלמה. יש לנו כח ממצע שהוא בוחר,

למה צריך יצר טוב ויצר רע?

אחרי חטא אדם הראשון היצר הרע מדבר אלינו מתוך העולם, אבל לפני כן היצר הרע היה ממש בעל כח דיבור, לשכנע אותנו שכדאי לחטוא כדי לתקן את העולם.

אז מה הסיבה שיש יצר הרע?

כי אלמלא הנחש, אדם וחוה לא היו חוטאים. לחטוא זה בניגוד לשכל המוחלט ולרציונל. הפיתוי צריך להפוך את הרע לטוב.

אם נתבונן, נראה שכל החטאים כמעט בהיסטוריה באים לא מתוך שאדם רוצה לאכול משהו לא כשר, אנחנו גיבורים גדולים בהרבה מובנים אחרים. החטא הוא תמיד שהיצר נכנס והופך את הרע לטוב.

אחרת האדם לא היה חוטא לעולם. איזה אדם היה מחליף את עץ החיים בעץ הדעת טוב ורע?

לכן צריך את הנחש שיארגן שיטה מסודרת למה כדאי לאדם לאכול מן העץ.

הרע קיבל שליטה על המציאות, אחרי חטא אדם הראשון הוא טבוע בעולם.

האם גם היצר הטוב הוא מלאך טוב? האם אנחנו צריכים מלאך רוחני שידבר אלינו וישכנע אותנו הפך הנחש?

לכאורה לא. הטוב הוא השכל בעצמו. שכל אצל הרמח"ל לזו הארת הנשמה.

לכן אדם מקבל את יצר הטוב בגיל שלוש עשרה - הארת הנשמה, אז הוא מקבל את הדעת.

לכן לא צריך מלאך לטוב, אבל צריך מלאך לרע. בלי שהרע נראה לטוב, אף אדם לא יתפתה אל הרע.

ה"מלאך הטוב" הוא השכל שלנו. לשכל יש מכוון - התורה.

האדם נולד לתוך מציאות חסרת שכל, לכן מתקבעים אצל האדם הרגלים רעים. אבל תראה בכל אדם שכח

הטוב אצלו חזק מאוד. האדם רחוק מאוד מהרע, אלא אם הצליחו אותו לשכנע בכל מיני סברות עקומות

שהטוב הוא רע.

השכל הוא נצנוצי הנשמה המאירה באדם. למשל: זה שאדם מתבייש זה מהארת הנשמה, זה טבוע

בהתפתחות הגדולתית שלנו. הנשמה בושה כשהיא מרגישה פגם במשהו מסויים.

אם אנשים היו מתבוננים בכל התופעות האלו, הם לרגע לא היו מעלים לראות את האדם כיצור ביולוגי.

איזה צלם אלוקים יש באדם שהוא מתבייש על כל מעשה קטן!

היצר הרע יכול להיכנס רק במקום שאדם יכול לשכנע את עצמו שמה שמתחשק לו זה הדבר הכי טוב וצודק.

אנחנו בדרך כלל מבינים שהמאבק בין הגוף לנשמה הוא מוחלט, שאדם יכול או להיות חומרני וחסר כל זיק רוחני, או משולל כמעט כל גופניות.

אנחנו לא דוחקים את הגוף, אלא מתפילים אותו. הפרישות היא כלי זמני, אבל התכלית היא להיות קדושים -

אדם בריא בגופו ונפשו, שנשמתו מובילה וגופו טפל.

זוהי קדושה, זה ניצחון האדם. הכישלון הוא ניצחון החומר.

יצר הרע נקרא טוב מאוד, כי בלי האתגר שהגוף מציג הנשמה לא היתה יכולה לקנות טוב בעצם.

הנחש הוא זה שאפשר לאדם הראשון את היכולת להגיע לעולם הבא. הרע הוא קרש קפיצה לעולם הבא! אם אדם הראשון היה עומד מול פיתוי הנחש, הוא היה משיג את השלמות של עולם הבא בזכות הנחש. אחרי החטא, כיוון שהחומר מקדים אותנו, אם לא מתגברים על החומר הוא עלול באופן טבעי לנצח. הגוף, במקום להיות נטפל לנשמה, הופך להיות חיצוניות עוברת, והנשמה של האדם לא ממלאת את יעודה. בנושא הקדושה הרמח"ל יאריך בפרק ד'.

הרמח"ל מסיים את הבנת התוכנית, ועובר לפרישתה: איך ובמשך כמה זמן תתרחש התוכנית. ה' לא גזר שיהיה גבול, זה מובנה שיש גבול - אחרת איך האדם יגיע לתכלית? אלא, גזר היינו קצב זמן מדויק של ששת אלפי שנים, שמקביל להנהגות האלוניות חסד, גבורה, תפארת וכו'. הרמח"ל אומר שלתוכנית העמל יש גבול. תוכנית העבודה הכללית היא ששת אלפי שנים והשכר הוא באלף השביעי, ותוכנית העבודה הפרטית כוללת עבודה בעולם הזה, והמתנה בעולם הנשמות עד להגעה לעולם השכר. (הרמח"ל לא מתייחס פה לצד הפרטי). העולם נברא עבור העולם הבא, כמו שאומר הרמח"ל במסילת ישרים. זה לא העולם באמת, למרות שזה עולם אמת (ה' אלוקים אמת). העולם שלנו קיים לעד, אלא שהתנאים שלו כרגע זמניים, לא מוחלטים. העולם נברא עבור העולם הבא*.

ה' לא רצה שאנחנו נעבוד, זה ממש תרתי דסתרי. ה' רצה לתת לנו רק שלמות, אבל מה נעשה שכדי שאנחנו נקנה את השלמות צריך לעבוד. זה אילוץ, לכן יש צורך לברוא רע שישתרר במשך ששת אלפים שנה.

אנחנו לא מקדשים את מציאות העבודה. בעולם הבא לא לומדים גמרא, בעולם הבא אין עמל, צער ויגיעה. אנחנו חולמים על החופש, אבל בעולם העבודה זה לא מתאים לנו. אדם לעמל יולד. למה אדם חולם בפנים על חופש? כי הנשמה שואפת לדבקות בטוב האמיתי.

העולם נמצא בתוכנית של ששת אלפי שנים. אנחנו כבר לקראת סוף הדרך, בדורות האלו הבחירה הולכת ומתמעטת. אנחנו בימות משיח בן יוסף, כבר יצאנו משעבוד מלכויות.

* - אנחנו לרגע לא מזלזלים בעולם. הכל פה אמור להיות אמת עד כמה שאפשר, זו מציאות שעלינו למצות. כל השלמות שלנו נולדת מתוך ההתמודדות פה. החיים פה כל כך חשובים שמחללים שבת בשביל עוד רגע מהם, בניגוד לתפיסה המעוותת של המוסלמים. העולם הזה הוא המקום שבו קונים את הנצח! אבל, זה מצב זמני, לא תכליתי. העולם נברא רק כדי להיטיב, אבל בשביל ההטבה הזו צריך ששת ימי מעשה. האנושות תופסת את העולם הזה כתכליתו. מה, הם לא רואים שהכל מתכלה? שלמה המלך אומר שאין שום דבר תכליתי בעולם הזה, רק אמצעית לתכלית המוחלטת. הוא עובר על כל האפשרויות לערכים ומשמעויות שאדם יכול למצוא בעולם הזה, ושולל אותם אחד אחד. אבל ודאי שאחרי "את האלוקים ירא", כל דבר בעולם מקבל משמעות. אנחנו ודאי שומרים על העולם הזה, אבל מתוך הבנה שהמין האנושי הוא העיקר, והעולם משרת את התכלית הזו של דבקות האדם בעולמו. הבעיה היא בשמירה על הסביבה מתוך חוסר ערכים, מחשבה שאדם וצמח הם שווים. היוונים לא חיפשו אידיאלים, הם הפכו את העולם עצמו לאידיאל, לשלמות בעצמה. אין להם שאיפה למשהו מעבר. אנחנו חס וחלילה לא מזלזלים במציאות העולם הזה. אנחנו צלם אלוקים, כל הכוחות הנפשיית שלנו עומדים לתכליות כי גבוהות. הפעולות שלנו בעולם הזה הם מעין הערכים הנצחיים שעתידיים להימצא בעולם הבא. כל אותם אנשים מנסים באמת לתקן עולם, אבל הם לא מבינים את האמת פשוט. חז"ל רואים את התקלה של יוון לא בעצם התפיסה. אם הם היו ממצים את השלמות של הלבוש מתוך שכינה באוהלי שם, זה היה דבר עצום. כל הבעיה היא בהפיכת הטפל לשקר, כל דבר אמיתי ישוב כוזב אם ילקח שלא בגבולו. דיבור על איכות הסביבה וכד' הוא לא רע מצד שאין בו ערך, אלא מצד שהוא לא העיקר.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
ובל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.